

Männiku betoontee 2

UNO TRUMM

Algus eelmises numbris (18. aprill 2019)

Männiku tee tsementbetoonkatte valas nagu Vabaduse puistee AS Betoont insener Johannes Liibanti juhtimisel. Ettevalmistustööd tehti 1938. aasta augustis, betoneerimistööd algasid 8. septembril ja lõppesid 6. oktoobril ning tee pidi olema täielikult valmis 1. novembriks 1938. Teekatte ehituse kuluks hindas ehitaja 79 000 krooni, millest tööjõukulu oli umbes 12 000 krooni.

Objektile töötas olenevalt asjaoludest kuni 40–50 töölisi, kes said päevapalgaks kolm krooni, mis paremate tööliste puhul tähendas palka 70–80 krooni kuus – see oli tollal päris korralik teenistus. Ehitust juhtisid kohapeal tehnik palgaga 200 krooni kuus ja kaks kümnikut, kummagi palk 120 krooni kuus.

Nagu Vabaduse puistee, nii oli ka Männiku tee 2101-meetrine tsementbetoonkattega teelõik viis meetrit lai ning ehitatud vibromenetlusel. Pärast teekatte valamist – selle kivistumise ajal – rajati kahele poole teed poole meetri laiused klompkividest teepeenrad ning haljastus.

Tee avamine

16. novembril 1938 võttis teedeministeriumi tehniline komisjon tee ehitajalt vastu.

«Vastuvõtmisel tehtud proovimisel selgus, et seni Eestis ehitatud betoonteedest osutub uus Männiku tee oma sõidupinna tasetasuse tõttu kõige paremaks.»

Männiku tee kapitaalremont 2007. aastal, mille käigus vana betoontee lammutati.

Männiku tee avati pidulikult neljapäeva, 17. novembri pärastlõunal. Avamist kajastati päev hiljem ilmunud Päevalehes («Nõmmel avati kõige parem betoontee», Päevaleht, 18. nov 1938). «Seks puhuks avatava tee ristlemiskohale Vabaduse puistee ga püstitatud auvärava juure oli kogunenud hulgake nõmmelasi, kellele lisanesid peagi Nõmme linnavalitsuse juhtivad j. t. kohalikud tegelased.» Kohal olid teedeministeriumi maanteed talituse direktor insener Maximilian Grasberg (Uriko), siseministeriumi omavalitsuste talituse direktor Evald Dolf, Harju abimaavanem Paul Mäggi jt. «Avamistalitus algas Nõmme linnapea L. Ojaveski avasõnaga, kes andis lühikese ülevaate avatava tee ehituskäigust ja annetas maantee-

detailituse direktorile albumi ülesvõtetega tee ehitamise käigust.» Seejärel lõi ka maanteed talituse direktor M. Grasberg pärast lühikest sõnavõttu läbi rahvusvärvidega lindi ja kuulutas uue tee avatuks.

Kaks päeva pärast Männiku tee avamist toimunud üleriigilisel teedepäeval demonstreeriti osavõtjatele dokumentaalfilmi Männiku tee ehitamisest. Pole võimatu, et tegemist on sama filmiga, mida saab praegu vaadata Eesti filmiarhiivi infosüsteemis: «Moodne maantee» (1939, Eesti Kulturfilm).

Jäljed teel

Männiku tee rajamise ajal oli nõmmelane Ants Kaal (sünd 1933) viieaastane poiss, istus koduhoovi väravaposti otsas ja jälgis päevad läbi huviga

FOTO: JUKKO NOONI

tee ehitamist. Ühel öhtul lõppes ehitus just nende väravas. Kui töömehed olid ära läinud, kõndis ta üle värskelt valatud teeplaadi ja sinna jäid umbes paari sentimeetri sügavused jalajäljed. Need jäidki teesse, ei suutnud neid jälgi lõhkuda isegi Nõukogude tankid, mis 1944. aastal mööda Männiku teed Tallinna poole kihutasid.

26. novembril 1948 koostati Tallinna Linna Inventariseerimise Büroos tee tehnilise järelevaatuse akt, mille järgi oli Männiku tee tsementbetoonkattega teelõigu (2101 m) seisund rahuldav.

Pärast Männiku tee laiendamist 1950ndate lõpus ja 60ndate alguses jäid Ants Kaalu jäljed asfaldikihi alla ning lõhuti ära 2007. aastal, kui Männiku tee kapitaalremondi käigus ka vana betoontee lammutati ja ära veeti.

Mitte iga lõpp ei ole uue algus...

Pärast Männiku tee valmimist oli Nõmme tsementbetoonkattega teede kogupikkuselt – 7634,54 meetrit – Eesti linnade seas vaieldamatult esikohal. Samuti oli AS Betoont pärast Vabaduse puistee ja Männiku tee valmimist kujunenud ettevõtteks, millel olid nii teadmised kui ka tehnoloogiline võimekus ehitada samalaadseid tsementbetoonkattega teid tulevikuski, kuid II maailmasõja algus ja Nõukogude okupatsioon Eestis ei lubanud neil eeldustel realiseeruda.

Uno Trumm on varem Nõmme Sõnumites kirjutanud ka betoonist Vabaduse puistest (Nõmme Sõnumid, 13. okt, 27. okt ja 10. nov 2017).